

გაყვანილი ღირს			
თვე	მან.	კ.	მან.
12	10	6	6
11	9 50	5	5 50
10	8 75	4	4 75
9	8	3	3 50
8	7 25	2	2 75
7	6 50	1	1 50

ცალკე ნომერი — ერთი შურნი

ივერიკა

გაზეთის დასავლად და კრძო განცხადება დასაქმდელ უნდა მიმართოს; თვითონ რედაქციისა ფურცლის ქუჩა, ბასტიონის სხელი, № 5, ხე-ფეხის სახეობის, გოლოვინის პრისმეტო, წერეთლის გამაგრებული საზოგადოების კანცელარიას სათავედ ახსენებენ. ბანკის სხელსაში სახელის ქუჩაზედ.

გაზეთის განცხადებისა: ჩვეულებრივი სტრუქტურა რედაქტორი.

საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი

1877—1888

გაზეთი „ივერიკა“ პირველი ნომერიდან წლის დასრულებამდე ღირს 2 მ. 75 კ.

ქართული თეატრი
პარასმეს, 4 ნოემბერი,

ქართულ დრამატულ საზოგადოების დასის მიერ წარმოდგენილი იქნება:

ხათაბალა

კომ. 4 მოქმედება და 6 სურათად, გ. სუბლეტანისა.

ამ სეზონში პირველად მიიღებს მონაწილეობას ქ. მ. მ. ხაფორაფისა-ბა-შაძე, რომელიც ნატალას როლს შესრულდება.

მონაწილეობას მიიღებენ: ქ-ნი ხაფორაფი ბაშაშაძე, ჩერქეზი შვილისა, თამაროვისა, ლევანა, ბ-ნი ყოფინი, აბაშიძე, გამყრელიძე და სხვ.

აღდგომის ფესი ჩვეულებრივად დასაწყისი 7 1/2 საათზე

ტყეილის, 2 ნოემბერი

ჩვენი გულთბადი რწმენა ყოველთვის ისა ყოფილა და არის, რომ ერის წარმატება, ქონებრივი თუ ფილოსოფიური, შესაძლებელია მხოლოდ მაშინ, როცა ერთი წინადადება დახუთდებოდეს, დიდ-პატარაობის გაურყევად და გამოუკლებლად ერთიანის მეცადინეობითა და გარჯით ცვდილობას ცხოვრების.

ველეტონი

ზღაპარი ბარიონისა

ახე
სახესურა ვეფხვის ტყავისა *
(განგაღობი და ჩაწერილი დ. ნ.—ლის მიერ)
(დასასრული)

ტარიელმა დღეთ უბანზედ გაიარა, დღეების ნახანებზედ; დღეებმა დაიანხეს და შარი აუტეტეს; მაგ ნახანებზედ ნუ მისიბიარ, ნუ აფუქუბი, მაგრამ ტარიელმა ყური არ უღღო. ერთმა გუთნის დღემა არ დაიშობა, შებდა ტარიელსა; ტარიელმა წილი დასცა დღეს და თოვთით გატყრა დღეი, ამაზე დიდის ხნის გაუტყარს ტარიელს გეყენა და დიხს ცილიღების უშქმა მალა მისი სწიხა; შემდეგ წინ შეხერხა დღეების ხარ-გუთანი. ტარიელმა ფხი ამოჭრა და შარსი გაასრიალა. ტარიელმა დღეთ უბანი მშვიდობიანად გაიარა. ათთან ღილი შორი — ახლო მიუჭებოდა, მაგრამ დღეთ უბნის სახლარზე მიიწეო მივიწია. ათთანღის ერთი ძიბობა დღეი ჰყენდა და იმისა ჰკითხა: დეკო, შენ ჩემი ძიბობადი, ვინ ხარ? ვინ ხარ? ვინ ხარ? ვინ ხარ? დღემა უპასუხა:

გაბაკივლოს და ბურთა ბედისა გაიტანოს წუთი — სოფლის მოედნიდამ უკვლამ ერთად სოფელეთა-ვით: ცალ-ცალკე წიგნ ცხოვრების უფლისა, ცალ-ცალკე ხენა და მე, ცალ-ცალკე თლა დინისა თავისაგან, და ჭირისა სხვისაგან, მარტო თავის თავის ხსოვნა და სხვის და-ვიწყება მთავრადინებელია კაცთა სურთიერთთა ცხოვრებისა და სსაც ურთიერთობა არ არის, იქ არც იგი რეგებულია, რომედსაც ერთი ჰქვია.

ტუტუადა ჰეფირობენ, ვითამც კაცთა ურთიერთობაში შესაძლებელი იყოს რომედამაც წიგნებსაც ცალკე ბინა გაიკეთოს, ცალკე ინტერესები შემოიღებოს, შემოიფარგლოს და ამით რაიმე ხიერი და სიკეთე ჰქნასთა საზოგადოებრივობაში წიგნებს და აგებულობას. ამისა დადგინების, თუ ერისა დიდხანს თავს ვერ დაიჭერს და, ვითარცა ქვიშაზედ აგებული ხსალი, პირველი ძირის შეტრიალზედ დაიფუშება. ამისი მაგალითი და საბუთი ისტორიაში ერთი და ორი არ არის. ქვეყანაზედ მარტო იმ ერს გაუძლია, მარტო იმ ერს გამოუტანია თავი ათას ვაგარ მანქანადეფლისაგან, მარტო იმ ერს წარუმატნია და გაძლიერებულა, რომელსაც თავის დროსაზედ შეუტყუა და მიუკენია, რომ ერთის რომედისავე მოქმედების წინ წაწევა არაფერის მატნისია, თუ დანარჩენი ერთიც წინ არ წაწეულია, პირიქით, ერთის წიგნების წინ წა-

წევას დანარჩენის უკან დაწევა მოჰყოლია.

ცხრც ერთი ცალკე წიგნება ერთის ვერ დაიჭედება, რომ თუ მე კარკად ვარ, სხვისაც კარკად იქნებინა. თუ მე ტუტუადა ქადავდი იქნება და ამ ტუტუადა ქადავდი ბევრსაც ჩასცხო კიდეც თავში უკვლავს, სადაც ამისთანა თავ — გასულს ტუტუადა ადგები მართანია. თუ უწინ ამისთანა ტუტუადა ქადავდი, ჩვენში თუ სხვაგან, გასავალი ჰქონდა ცოტა თუ ბევრი, ცხლა ამას მაზნადა ძალიან წამდარი აქვს და სიცილის მეტს გაცს არან მოჰქვარის. ენდა სულ სხვა დროა და ამ სხვა დროა სხვა მოძღვრებაც მოიტანა, მოძღვრება მართალი და ჰეშმარტი. ენდა ცალკე კაცთა, თუ ცალკე წიგნებსაც, მარტო ამას უნდა იძახდეს და მარტო ამისათვის უნდა ერჯობდეს გული, რომ თუ სხვაგან კარკად არიან, მეც კარკად ვიქნებო. ვინც დედს ამას ივიწყებს, ის ივიწყებს საკუთარს თავსა, საკუთარს ბედნიერებას სუდიერსა და ხარცეფს.

ჩვენდა სამწუხაროდ, ჩვენი თავდა-ზანკრობა ჯერ ამ მოძღვრებას ვერ მისწავდათა და, თოვთით ერთი ცალკე წიგნება ჩვენის ერისა, ხშირად ცალკე იწვეს და ცალკე ითიოს. ჩვენ-კი ვიტყუთ, რომ მისი დედგეგმეობა, კეთილდღეობა, ბედნიერება, სხეული და დიდება სწორედ და მთლიან იმისა, რომ ეს მოძღვრება გუჯში ჩი-

ტდიოს და ერთს წუთსაც განებდა დამ არ მოიშოროს, რომ თუ სხვა. ნი კარკად იქნებინ, მარტო მაშინ იგოკარკად იქნება. ჰეშმარტისა და საბოლოოთა წარმატებას სათავე აქვს აგვს და თუ ჩვენი თავდა-ზანკრობა ყოველს თავის მეცადინეობას და მოქმედებას ამ მოძღვრებას შეუფერებს და ქვემ დაუქმებს, სასახელი მიზეზს თავის არსებობისსაც აქ იპოვი. ენდა დედობი მხოლოდობითი გზა წარმატებისა თავდა-ზანკრობისთვის არის, რომ უკვლას ერთად, გამოურჩევლად, გამოუკვლავლად, მონაირე ექმნას ჭირსა და დინისი და თავისი ქონებრივი და გონებრივი დრო არ შეაღიოს ამის ცდას, რომ ცალკე ვიყო და ცალკე გეგმე-დნიერობადეო. ეს ცალკე ყოფნა და ცალკე ბედნიერება შეუძლებელია და ამიტომაც ამათა ამისათვის ცდაცა. არც ერთს თავდა-ზანკრობის საბოლოოდ თვი არ დაუჭერია არსად, საცა-კი ამ ცალკე ყოფნისა და ცალკე ბედნიერებას გაჰყოლია. ყველამ ერთად და თვითვე უკმა ცალკე უნდა იცოდნენ, რომ იგი განუყოფელი ნაწილია მთელის ერისა და ამიტომაც თავის კეთილდღეობას უნდა ეძებდეს მთელი თვიის ერის კეთილდღეობაში და არა ცალკე. არც ვინმემა კაცმა, რა წიგნებისაც გინდ იყოს, ეს არ უნდა დაივიწყოს, თუ უნდა თავისი სიკეთე მევიდეს საფუძველზე და მაყაროს.

ახალი ამბავი

* * * კვირას, 30 ოქტომბერს, ტფილისის პირველს გიმნაზიაში წლიური აქტი იყო გამართული. აქტზე დასწრენ ჰ-სი ყოვლად მალღ უსამღეფლოგსადა ეგზარხოსი პალდი, ეწინა მელიოვიუსა, მზრუნველი ბ-ნი კ. პ. იანაყვი, თაე. გ. შერვაშიძე, ტფილისის გუბერნატორის თანამდებობის აღმასრულებელი, და სხვანი. აქტზე გიმნაზიის დირექტორმა, ბ-ნმა ლ. მარკოვმა, წაიკითხა წლის ანგარიში, რომელიც გუბერნატორის თანამდებობის აღმასრულებელი მოისმინა. მოგვიწყეს ამ ანგარიშდგან რომდენიმე ცნობა: წარსულს სამოსწავლო წელში გიმნაზიამ რომდენიმე კასსილეო გამოიარა. მოსამზადებელ კლასების გაუქმებას ძალიან შემაძკრა მოსწავლეთა რიცხვი: ამ კლასების გაუქმებამდე გიმნაზიაში 742 მოსწავლე იყო, გაუქმების შემდეგ-კი — 689 ემაწვილი დარჩა. წინადა სხეულწილო ხაზინა გიმნაზიას წლიურად აძლეოდა სტუდენტის 14,328 მანეთს, ცხლათ კი წყარო მოუტანეს; სამავიკროდ საერთო განათლების სამინისტროსაგან ეძლეოდა წლიურად 5,000 მანეთი. იმავ წელს გამოიყარა სტუდენტობის მინისტრის ცირკულიარი ახალის წესისა და რიგის შენახება და ამ ცირკულიარით შემაძკრა მოსწავლეთა რიცხვი, რადგანაც პარალელურ კლასების ხარჯად 5,000 მანეთი სკამთა არ არის. ამიტომ ძალიანებურად მთავრობა იძლეოდა

ერთმა ბარ-ტუქსმა მოეშქმა ცხეს-სეთით წამაინა; საბ-გუთნისა წიხლი ამჰქარა, ზღვას გაღმა გასრიალავ; ბუბრის წიხლი დაჯივავ, კ... გაგრილავ; წამაღვას წიხლი დაჯივავ, კუწრღმა ამაინა; ღიანია* ჰქა, გიბადა მინა, შექმა მთა დაკადანა; ნუ მისაგვი, მძია ვაინადა, თარს შენ სიგოცხელ კა არა, შენც მოგაკლავს, თავსაც მაგაკლავს, ბუბრი სხვა დაწანა! ბუბრი ვითავთ, სმარც არ გაგვიც, გკო რამ დაწანა.

ათთანღობა დღეების თხივნა და ლკარაკი არ შეისმინა, კვლავ გამოკლავ ტარიელს. გზაზედ ერთს ალაგს სპი ძმა იღვე, გამოელე-ვაბომ-ველს დატყევებდნენ, იარის ა-თო-პყარალოდნენ გზას ჯერ-ჯერობთ და ტარიელის გაეღის დროს უმცროსის ძმის ჯერი იყო გზის დაიჯობა. ეს უმცროსი ძმა სხვა ძმებზე უფრო პყარალოდნიერი იყო. რაკი ტარიელი დიხნახა, სხვა ძმებს უთხრა: წაეღო, შენ-გეღო, იარაღი და ტყე თქვენა და იმისი რაში მყო. სხვა ძმელებმა თანხმობა გამოუცხადეს გამბედვს მას; იგი მიეგება ტარიელსა და გზაზედ წინ

გადაუღვა. ტარიელმა ცხერი აარიდა და გაღწეა დაუბრა, მაგრამ გზის მცველმა არ გაუშვა; მაშინ ტარიელი ჩამოტვა ცხერიდან, მებაეე დაიჭირა, ფეხზე ხელი მოაგლო, მეორე ფეხზედ ფეხი დაედა და შუახედ ვახია, გადაავღო გზის პირსა და გასწია. როცა ტარიელი და გზის მცველი ამ ამბავში იყვნენ, ათთანღობი შორი-ახლოდ მთელიო ტარიელთანი, ტრე-ში შევილი მოეკლა, ცეცხლი დაერთო და შევდას სწევედა სპის შემფურთო; ერთი შემფურთი თხილისა გეყეტებინა, ერთი — ასკოლია და ერთი — დუ-დელისა. პურის ჰამას აპირებდა. ტარიელმა როდესაც ერთი მიბეჭე მო-ჰქლა, ცოტა რამ მანძილა გაიარა და ახლა დანარჩენი ორი ძმა შევდა და გაუმართეს ომი, მაგრამ ტარიელმა ორივე ცოცხლები დასტოვდა და ისე დაღლილი თავი იმითადა, რადგან მთ ტარიელის სიმძლავრე კაცს და თითონაც შეშინდა; ტარიელი რომ გასცილ-და, ახლა ათთანღობი დანახეს და იმის შესაპყრობლად გემშურენ ორი-ენი; ათთანღობმა ეს ამბავი მა-ღლე შენიშნა, მაშინვე შეგდა ცხენ-ზედა, მაგრამ, რადგან ძალიანა ჰში-ოდა, მწეადანს შემფურთეს წაგზნა ასაღებდა. ჯერ დედლეულსა, მერე ასკოლისსა, მაგრამ ორივე გაუტედა. ბოლოს თხილისა აიღო და შექმა, ხო-ლო ასკოლი და დედლეული დასწყედა და დაეწყედა აგრეთვე ის აღმაი-

ნიც, რომელიც ამ ხეების შამფურებს იხმარებს. ამის გამო დღემამის წუზ-გზედ ასკოლისა და დედლეულის შემფურს არაინ არა ხმარობს, ათთანღობის დაწყევილიაო. ათთანღობის დაწყევილია გზის მცველებში, არ დაჰმოკა, ცხერი ვაჰუნა და ისე მო-არიადა თაე. რა დარწმუნდა, რომ ტარიელის გზასა და სიარულს დასას-არული არა აქვსო, შორიდან დაუთხა-

შევი სარ და შევად მსკაჲ, შევად რასმე დაბურეფლანს, შევად მისხანდს, მისინ მთხარ, რატომ შინ არ მიბარეფლანს? ტარიელმა უპასუხა:

თორი სარ და თორად ხანსარ, თორად რასმე მსკაჲ-ფლანს; იქით წადი, აქ ნუ მოსკაჲ, თორმე დეჰეჲ დასწყეჰეფლანს. ჯერ შენ მოგაკლავ, მერე ცხენსა, თუ აქით არ გაბარეფლანს.

„ჯუბრისგან“ გონება-შიხილი ტარიელი მაშინ-ღა მოვიდა გონზედ, დაბრუნდა იმ ალაგს, სადაც თავისი მამიდა ჰყენდა და უთხრა: ჩემის დედის ძმას ათთანღობის მგავსი ვილა-ოდა, მეწადლანს შემფურთეს წაგზნა ასაღებდა. ჯერ დედლეულსა, მერე ასკოლისსა, მაგრამ ორივე გაუტედა. ბოლოს თხილისა აიღო და შექმა, ხო-ლო ასკოლი და დედლეული დასწყედა და დაეწყედა აგრეთვე ის აღმაი-

შესძლო, მაშინ უტყველოდ აეთანღობი იქნება. შინ დაბარეფენ, ნუ გეუ-შეებ სხვაგან, მეც მოვალ დაბარეფ-ბიდან და ერთმანეთს ვინახებთო. წაედა ტარიელი ტყეში სანადიროდ, ნახა, რომ ქარის ერთი შორიანი და-უტყარი და უნდა წარიღას; ქარილო ისარი და მარტეა წიხლი; ერთი მი-ჰკლა, შორიანი ცოცხალ-მცველი კალ-თაში გამოცხია, ავიდა ერთს მთაზე-და და ნახა, რომ ერთს ეფეხსა და ლომმა ცხატებრული ომი აქეთ, ის-ის არი ლომმა უნდა სძლოოს ეფეხე-და და მოჰკლას; ტარიელმა ხანჯალი იმიშლია, შეუგდა ლომსა და ეფეფი გააშეგინა, მანგამ ლომი ახლო ტა-რიელს შეგდა. ტარიელმა სძლია და შეუაღდ გასწია ხანჯალით.

ლომსა და ეფეფისა გასდა (ხსუბა) ჩადანს გამწერებულსა. ლომი რამ მოჰკლავს მეგ ეფეფსა, გე სთქობი და მსკეჰეჲ; მობარეფდა ლომი, შამკა, დეჲ ეჲო დასამეჰეჲ; სპი დაღ-დაჲე ვიჰეჲ; სანამე მისასანსა, სანამ არ გასკრა ორბარმს, ხანს იუყეს ჩაქეჲესანია. დიქრთი ვასწყენ, შეოკვარს ხანჯარა გეგსეჰეჲ; გაღამა შორის მამაკაჲ; მეგ დაჲეჲ გამწერებულს; დაჲეჲ და ბუბრი ვითარე, წაჲეჲ ვით დასარეჰეჲ;

იყო მოგმობელი გარდასახული სწავლისთვის. მისი პირველი მოსწავლეებმა უნდა იხილონ 40 მანეთის მაგიერ 50 წლით უნდა დასრულდეს 250 მ. მაგიერ—300 მან. თუმცა გინვანის მთავრობა ძალიან სტილიზირდა, რომ მეექვსე პარალელური კლასი არ გაეშენებინა, მაგრამ ვერა გააწყობა; ეს კლასი გაუქმეს, მაგრამ მოამადის წილის ისევ უნდა გამართო; სამაგიეროდ გაუქმებენ პირველს პარალელურს კლასს. წარსულის სამაგისტროს წლის დამლევს გინვანაში სწავლობდა 693 კმაწველი. ამით შორის თავდაზნაურობა და მიხედვით ვაშლი იყო—541, ქალაქის წოდებისანი—135, სამღვდელთაგან—12 და სრული წოდებისანი—5; ტომით—რუსი ყოფილი—319, სომეხი—186, ქართველი—124, თათარი—19, ებრაელი—12 და სხვა ტომისანი—33.

* 2-ს ნოემბერს რუსეთიდან ფოსტა არ მოვიდა, რადგან კვიკვიძის გზაზე რომდენსავე ადგილას თოვლის ზევი ჩამოვარდნა. კავსისის გზათა სამმართველო იუწყება, რომ გზა შეიკრა თოვლისაგან კობას და გუდაურის შუა 31-ს ოქტომბრის შუადღისათა. შუადღისას, პირველ ნოემბერს, თოვლს შეუკრავს გზა ყაზბეგსა და მღვთის შუა და ავსთვე ფსანაურსა და მღვთის შუა. ტფილისიდან წასული ფოსტა ფსანაურშია შემდგარი.

* ჩვენ შევიტყუეთ, რომ „ქართული“ შორის წარსულიდან გამაგრებულ საზოგადოების წლიური კრება დანიშნულია 20 ამ თვისათვის.

* 30-ს ოქტომბერს „ტფილისის სამხრეთი საზოგადოების“ დარბაზში ბანკარაშინიანმა წითელა დეკუცისა საზოგადოდ გულისა და კერძოდ სომხების ცოლის შესახებ, ლექსის დამალი ხალხი დავსწრა. შემოსავალი

შრომისა სულა ჩაადგა, დეთისაგან ჩააწრებულა.
რაჟი შრომანი გაცუცხლდა ტარიელსა, მაშინვე გაუშვა თავისუფლად, წამოვიდა შინ, აეთანდლო იქ დაუხებდა, იცნა და მიაკითხეს ერთმანეთი; ტარიელმა ყოველი თავისი თავდასახული აეთანდლოს და წერილობით მოუთხრა, აეთანდლომა ბეჭი დასცინა. ტარიელსკი იმსი დასაცელი არ მოსწონდა და უთხრა:
დემოის გუგუბი, ათანადლო, მე ახარს მეგინებანი;
ერთი მზე შეაჩადა, მივერდა, ჭაჭუნა მისი შეაღებანი;
დაჯდომარ გამწრებულა, რო დაჯდომარ მეტრინებანი;
დაშკავალი ჭაჭუბუბიანს, სიბურეს შედირებანი;
დაშქარნი სიჯვანს ჭაჭუნანი მოეკლასა მემარბიანს.
ამაზე ტარიელს აეთანდლომა უხასუბა:
ნუ გემინან, ტარიელ, დრო მე გიგი ჭაჭუნას; ესა ჭაჭუნას ამსადებენ; ჭაჭუნა გამართავს ზისისა; ცხენი მოაქ, ტარიელ, ნუ გცხენ სიჯვარად გერ დახისა.
ტარიელმა თავისი ცხენი არ მოსცა აეთანდლომა და ფრიდონსა სთხოვა ცხენი: „ცხენი მომეც, ჩემო სთხოვა“. რადგან ფრიდონი ტარიელის მამასთან მძალ იყო გაფიცებული, ამიტომ,

ამ ლექსისა დანიშნული იყო სომეხთა კლთა საქცელ-მოქცელი საზოგადოების სასარგებლოდ.

* * * სოფ. დიდ-ჯიხაშიდგან (ქუთაისის მარჯა) გვწერენ: ამ წლის მარტში აქ დაარსდა შენაშენებელ-მეცნიერული ამხანაგობა და გამგეობის წევრებად აირჩიეს ბენი ლარაქი-ფანიძე, ლევადა და მასწავლებელი დევიძე, მაგრამ დღემდე ამხანაგობის ფუნქციონირებას ნება არა ჰქონდა სხვა-და-სხვა მიზეზების გამო. ამ ამხანაგობამ ეს სიზიადე დაუკარგა, რადგან 900 მანეთი მკვიდრი ითვლება, ეს დაწესებულება მეტად სასარგებლო იქნება, რადგან იგი 50% ნაკლებ და უფლებსტრიალად „გროსში“ ფულს ვერ იშოვის კეთი. ფუნქციონირება იმასა სტედილობს, რომ მსესხებელს სარგებლობა და „ნეტესტრიალი“ ხელ-ფული შეუკრას და მასულ-ზე ხელი აუღებინოს. თუკი ხსენებული ამხანაგობა კარგად იმოქმედებს, შემდეგლი ჩვენს წარბეგლა ფუნქციონირებს ფრთა შევსებულობით.

სასამართლოს მართან

გენერალისა და ბოჩაგოვის სასწიკე
ეს საქმე დიდი ხანი ატეხილია, რადგან ჩვენმა მკითხველებმა ჩვენის გახვთილან ამის შესახებ ვერ არ იციან-რა, ამიტომ მოკლედ ვადავსკვებ შინაგანს. მომჩინის სიტყვით, ამ წლის თბათვეში ბნი ბოჩაგოვი, ამიერ-კავკასიის რეინის გზის კონტროლიორი, თავისის მუელთი ხაშურში მითიდა თურმე. გორის რეინის გზის სადგურზე ქმნი ბოჩაგოვისა ერთი კერძი შემწვარი ცხვრის ხორცი ქმნი და ეს იყო და ეს. წავიდა თურმე სახლში ბოჩაგოვისა და დაწვენიდა ფუნქციონირება და დაწვენიდა იგივე, პირის საქმეზე და ჩავარდა ლოგინად. დღევანდელსევე მოიწვიეს უფროსი ექმე რეინის გზისა გენერალისა, რა

არამც თუ ცხენი მისცა, თითონაც თან გაქცა საშველოდ:
ცხენსაც მოეგებ, ვიც გავგებო, მშ რათ გინდა თავს ბაის? თუნდა ვადა-რა დაიჭირო, თუნდა რაში, როგორც გინდა. ერთ ცხელა-რა დაიჭიროეს; თავს თუნდა საიჭიროეს; საიჭიროეს და წავადნენ სამხედ ჭაჭუნისა გსათა.
ფრიდონმა სთქვა:
არ მეგონა, ათანადლო, სიჯვარად ვაქცე ცხენისა; თუკილო უხასუბა? არ მოგეგმი, ჩემი სიჯვარად-გე გათხარა.
ფრიდონს ცხენი დაუფარდა და უკან დაბრუნდა, აეთანდლო და ტარიელსკი წავიდნენ ორნი, მიველნენ ქაჭეთის ცხენთან. ცხენ იყო მაღალი და მოუღვამელს კლდებზე ამინდული. ცხენის მახლობლად თორეში ორი ქალი ლადას აჯრავდა, ტარიელ და აეთანდლოს თბილი ლადაში უთავადებს; ორივენი თინეს ახლოვე ჩაზოსხდნენ და ლადაში ქმნი დაუწყეს. ცხენად სიმღერა ისმარდა და ამის გამო ქითვის პურის მცობელ დედა ეკვება: რა ამბავა ცხენში, რათა მღერინა? დედაეკვება უხასუბეს: ქაჭებმა ერთი მზეთი—უნახავი ქალი მოიკვიანეს, სახელად ნესტორა-დარეჯანი და იმისი ქორწილი აქეთა. მაშინ დედაეკვება სთხოვეს ორივენი: შედიეთ ერთ-ერთი ცხენში და

მეღმაც დაარწმუნა თორევი საზარადო ავადმყოფი, რომ მოვამდული ხარ და ქმარი თუ მოვამდულია. ერთს სიტყვით, ეტყობა, რომ გენერალისა მკვიდრთა ბოჩაგოვი და უფროსის ლარაქი-ფანიძისა სტედილობს გზა-კელი და უხლბართის და შეუშალის. აქედან იწყება მიგლი აურხაური, აუღობა-კელი, ც. ლ-ქმნის ჩხები, ბავშვების დაწეობა და აშლა-დაშლა იმ ოჯახისა, რომელიც თბათვეგის წლის განმავლობაში მუდღერობს და მშვილბიანს ცხოვრებაში იყო. ქმარი შეიღის დედა ეტყობა, ქნი ეტყობა, რომელთანაც, როგორც სჩანს, რადგან უსიამოვნება აქვს საძეს, უკავშირდება ბნის გენერალისა და უფრო მეტად იწყება საქმე, იქამდე მივყავდებო კოლსა და ქმარის შუა ურთიერთობით დამოკიდებულება, რომ იძულებული არიან განმარდნენ ერთმანეთს შვილის შვილის პატრონი და შვილი ოჯახი პირ-ქვე დაამარა.

ეს საქმე ირჩევა ბნი წინამძღვრით-შვილთან, ტფილისის მე-5 წავილის მომხრეებელ-მოსამართლესთან, ბოჩაგოვი ურთის გენერალისა, რომ ტყუილი ბრალი დამლა, ცილი შემწვამ და ოჯახი დაზიანდულია. მომჩინის დასტეკლად ჰყავს ნაფუკი ეველი რადგანეფრისა სამართალითავე არიან უფროსი ექმე რეინის გზისა გენერალისა და სიდედრი ეტყობისა. მოწმებდა მოწვეულნი არიან: რეინის გზის ექმეები ბნი ეოლსკი და სხვა-ბოჩაგოვი, სადგურის უფროსი კუტკოესკი, სახლის მასწავლებელი ლეონოვი, გოგო და პოლიციელი.
გენერალისა უარ-ჰყოფს ბრალს, ამბობს, რომ მე არ მითქვამს, ერთი მქარს მოვამდულია ცოლი, პირიქით, თითონ ქმნი ბოჩაგოვისა მითხრა: ჩემს ქმარს არ ეტყუარვარ, მეტრობს, ცუდად მეტყობა და ის მომამდელია. მე მხოლოდ ის ცხენი, რომ შეიძლება მოვამდული იყოს-მეთქი ქნი ბოჩაგოვისა. ამ

შევიტყუეთ რა ამბავია. ერთი დედა-კაცი შევიდა და, რომ გამოვიდა, უთხრა ტარიელსა და აეთანდლოს: ენლა ნეფე-დედაფალს სახუქარს აძლევს. კარბეა ციხეს რეინისა ჰქონდა ყოველი მხრითა და შენიღბან ყველა კარბეა „რეინის“ ურდულებით მაგრა ჩაეკეტებო იყო. გარეშე კაცს არ უშვებდნენ ციხეში, ხოლო დედაეკვება-სკი ნება ჰქონდათ, რადგან მათი პეტრის მცობლობა ისინი იყენენ. შესხვად არ შეიძლება არას გზითა. ამის გამო ტარიელმა განზრახა, რომ ციხეს უნდა მივადეც და გარედან ნგრევა დავუწყებო, მაგრამ აეთანდლომა დღე-ღამე, მოხსნა ცხენს თაკ-და სთქვა:

საწაფლნი ჩემ დადამანი სადადებლათა მზოდადანი; ცინათ ცინის წყურსუდა თაბეა მცობლადანი; მე ის მეგონა-ყო თუ მეკლენ, თურმე-ყო მასწავლადანი; ასე გავიდა თაკ-სეგად, თუკილო ვაქცე მამკლადანი; თქმეგონა ჩემს სწორება ჩემს დანას დასტრადანი.
ციხეს მაღლა პატარა სანათური ჰქონდა, ვაბათ თაკი, ავიდა და სანათურიდან ციხეში გადავიდა, თან ჩაიყარა ტარიელის ბეჭედი. აეთანდლონი სტუმრებში ისე გავირა, როგორც მიწვეული. სახუქარის მიტემა იმასაც მაგრავდა ტარიელის ბეჭედი „გა

ბრადეკე უარ-ჰყოფს ქნი ეტყობას-სიჯ.

მისწამე ექ. ვოლსკი. მე მეორე-მესამე დღეს მიმწვივებს. გავსიხვე ვადე-მყოფი. ქმარმა მითხრა, რომ ჩემი ცოლი მოვამდული ხომ არ არისო, მაგრამ მე დავამწვიდე, შეიძლება ადგილობრივი ხოლოცა იყოს-მეთქი. და-ბეჭეტიბეთ-ყო არც მაშინ გამოვიტეხე ჩემი აზრი და არც ენლა ეტყობა. შეიძლება მოვამდულიც ყოფილიყო და შეიძლება არა, ხელში არც ერთის საბუთა მიკრავს და არც შეიარაღა. ბნი გენერალისა ჩემთვის ამ საქმის შესახებ არა უთქვამს-რა, საზოგადოდ ქმარის ბრალზედ სიტყვა არ ჩამოაგდება.

ქ. სახარაო. ცილის წაშებისა და ტყულის ბრალის დადებისა არა ვიცი-რა. ავადმყოფთა მიმწვივებს, გენერალისა დასამწვივებელი წამალი მოვეუწვიე და ეს ყო და ეს.

სად. უფროსი კუტკოესკი. ბნის ბოჩაგოვი კარგად ვიცნობ, იმისი ცოლის ავადმყოფობა შეტყობილი მქონდა და ამიტომ შეხებდა თუ არა ერთხელ ბნი გენერალისა, ვითხებ: როგორა გავსეთ ავადმყოფობითქი. ასე მითხრა, რომ მომჩინის იმდენი არ არის, მოვამდული უნდა იყოს და ცუდი საქმე მოუყა ბნი ბოჩაგოვისა. პირველში ასე მეგონა, რომ ბნი ბოჩაგოვი ენბრალედა და იმტომ ამბობს, რომ ცუდი საქმე დამწვითებო. ხორცე შემიძღე ში დაზარალებული მიხედვით, რომ ქმარსა სწამებდა ცილის მოწმებლისა.

ბნი გენერალისა უარ-ჰყოფს კუტკოესკის სასტყვებს.
მასწ. ლეონოვი. თითქმის მთელი წელიწადი ბოჩაგოვის ოჯახში ცხოვრობდა, ცალკე ოთახი მექმარსა, იმითან ესაღვლობდა. ცოლ-მეკარის ყოველთვის მშვიდობიანად ცხოვრობდნენ, მათ შორის საფანგვობა ჩხები და კინკლაობა არასოდეს არ მომხდარა. სანდგან დამარჯიანი მოველდით ხორცე, უბრალო სიტყვების გამო აუ-

დაულოცა. „ნესტორ“—დარეჯანი ბეჭედი იცნო და მაშინვე ჰკითხა აეთანდლოს, რომ ამ ბეჭედის პატრონი სად არისო. აეთანდლომა უხასუბა: ციხეს გარეთ არისო. განხარებული ქალი მწრაფლად წამოხტა და კარბისეკ გავქნა, მაგრამ საიდგან ვეილოდა, კარბეა ცხენზე რეინისა იყო და კლიტით დაეკეტებო. რაჟი გავიცა ქაჭებმა, რომ აეთანდლოს იმითან საყვირად მისულა არ არის, დამეჩიენენ: შოგი იარაღით ეომებოდა, შოგი წურ-პელსავით სისხლსა სწრაფდნენ. აეთანდლომა იმდენი ქაჭები დახატა, რომ მთელი ცხენი იმდენი სისხლის გუბეთი, მაგრამ ქაჭების რიცხვი მიმრც არა მტრედოდა. მაშინ შეამჩნი, რომ ციხის ბურჯებზე მაღლა ერთი ბეჭერი ზის, სტორის უტრავს და თან ფეტვს გადობაქრის ცხენშია. ყველა ფეტვის მარცალი ქაჭად იქცევა და აეთანდლოს ორმუხა. აეთანდლომა ის ბეჭერი ისრით მოჰკლა. მასუკან ქაჭების რიცხვი აღარ მატულობდა, რადგან ფეტვის შეწყვეტასთან ქაჭების რიცხვის მატებაც შეწყვეტდა. მაგრამ რაც ცოცხალი ქაჭები იყენენ, ისინი კიდევ იმდენი ბეჭერი ორმს მანც ბოლო არ უჩანდა. თუ სულ ამოსწყვეტებდა, მაშინ, იფერა, ციხე სისხლით იქამდე აივებდა, რომ მე და ნესტან-დარეჯანიც ორივენი სისხლში დავიხრჩებიოთ. ამისთვის

ხირდებოდნენ ერთმანეთსა და სხვა არაფერი. როცა ქნი ბოჩაგოვისა ჩამოვიდა ხაშურშიდან ავადმყოფი, მიველა ხაშურად. იტაკე სისხლის წვეთი დაიწახე. პარის კოლონელი გასახლანებელი ჰქონდა. მითხრა, რომ ჩემს ქმარს მერ ვარ მოვამდული, ექიმებმა ასე დამარწმუნესო. პარადარი არ დაუსხებოდა, თუ რომელიც ექიმისაგანა ჰქონდა ნათქვამი, სიდედრი ქნი ეტყობისა დადიდა და თავის სიძეს ჰზანდავდა, იმას აზრალდა თავისის ქლის ავადმყოფობას.

მოსამსახურე გოგო. ექიმის გენერალისა და ჩემის ქალბატონის ლადა-პარს არ დასწრებოდნენ. მხოლოდ დავესწარ ცოლ-ქმარის ლადა-პარს, როცა ცოლი ქმარს ამხეზებდა, რომ შენა მწამელი, ნამდვილად ვარ, რადგან ექიმმა გენერალისა მითხრა.

მომჩინის დამცელი თავისი სახი-ვარში ამბობს, რომ თუმცა ბნი ბოჩაგოვი აღარ უნდობდა გენერალისის ექიმობა, იგი მაინც მილოდა ბაჩაგოვისის მამა, როცა სახლის უფროსი მამა იყო, და ცოლს აქებებდა ქმარის წინამძღვრად. მაგალითობს, როცა ავიდა გზაზე ქნი ბოჩაგოვისა და ქმარი გენერალისა წამლისათვის გავაზნა ხალაქი, მაშინ გენერალისა და მომჩინის გენერალისა, რომ მელმაც ქმარი იკითხა, სიდედრმა უთხრა თურმე: „შენი ქმარი ვიღაცებთანა სეპას და ლოთობდა“. საკვირველი ის არის, რომ გენერალის ამ სიტყვების დროს იქვე იდგა, გოგონა, იცოდა, სადღე იყო გავაზნებოლი თავის მიერვე ქმარი, და ხმა-კი არ ამოვიდა. ერთის სიტყვით, ყოველთვის დავანა სჩანს, რომ გენერალის ბოჩაგოვისა ჰქრობოდა.

მოსამსახურე. მაინც რა მიზეზით უნდა ემტრო, განა მაგ ამბის წინად ერთმანეთში უსიამოვნება და კინკლაობა ჰქონდა რამე? ოჯახეფანი, პარადერი, მემჩინე ისა მეკონა, რომ პირველში ბნი გენერალისა

ჩიოვს დაუხსნა—საქრო ხარ, მომე-შველიო:
მიშველე, მამო ტარიელ, დამწვირდა შენი გემრობა; დამათხარისა ჩემი; ჩემსად აწით წყე მოვიკლავთ. ტარიელი ამ დროს ციხის მახლობლად ზღაზე იყო, მივიდა მაღვე ციხის კარბე-მიანე:
ტარიელმა სთქვა, რა არას ეს ციხე, ვისუფლად? ცხრა კარი, კლდეთ რეინისა, სულ ჩემგან დასწრებულა. ტარიელ ვადასტრება სულ გერ დაწვეულა; დაგვიყნის ჭაჭუნა მიმეცა; სიჯვარად დაწვეულად!
ტარიელმა და აეთანდლომა ქაჭები ამოაწვიტეს, ვატეტეს ქაჭთა ციხეს და განთავისუფლეს ქაჭთაგან ტყვედ შეწარბილნი „ნესტორ“—დარეჯანი. ტარიელი და ნესტან-დარეჯანი და ქორწილდნენ და იცხოვრეს ბედნიერად.
ჭირი იქ, ლინის აქ; ჭატო იქ, ფეჭილი აქ. მთას ურეში ავსებენ; ბარს წავიდა გორბეთა; მასწავის მართად ვიფეცო, სიჯვარად—ცინისათა. ვლას, მელას, ჭაჭე მკედა ვლასა; მიმეწვიდა და მყურებულსა; ვჯარი გვეწვრის ვლასა.

